

Oponentský posudek na bakalářskou práci Miloše Říhy: Sociologický výzkum v procesu participace veřejnosti

Bakalářská práce Miloše Říhy představuje sociologicky velmi zajímavý projekt analýzy konkrétní lokality za pomoci některých nástrojů sociologického výzkumu. Autor v ní předvádí celou řadu analýz jednak údajů ze zajímavého zkoumání pohybu osob ve zkoumané lokalitě, jednak výsledků dotazníkového šetření.

Bohužel je třeba podotknout, že za množstvím dílčích analýz a podrobným popisem jejich výsledků se poněkud vytrácí idea celé práce a potažmo projektu participace v oblasti „Anděl“. Byť v úvodu (s. 8 – 11) autor sympaticky začíná úvahou nad participací, její povahou, možnostmi i omezení, po vymezení některých technických náležitostí realizovaných výzkumů text poněkud upadá do popisného seznamu dílčích výsledků výzkumů. Práci tak zcela chybí formulace obecnějších závěrů a to nejen na úrovni participace veřejnosti nebo konkrétněji participace veřejnosti v dané oblasti (které by čtenář oprávněně očekával vzhledem k nadějnému úvodu), nýbrž i na základní úrovni souhrnu výsledků jednotlivých provedených výzkumů. Ostatně, jediná kapitola, která by mohla být považována za „závěr“ práce (s. 65), obsahuje sdělení, která výsledky výzkumů popisovaných dosud nijak nezpracovávají, a působí tak, jako by patřila k jiné práci. Po přečtení tak čtenář rozhodně nemá pocit, že by jej autor dovedl tam, kam očekával, že doveden bude, kromě mnoha dílčích údajů mu ucelená, souhrnná informace poskytnuta nebyla.

Váženější výhradu lze mít k technickým specifikacím realizovaných průzkumů, zejména dotazníkového šetření. Vychází-li autor tak vydatně právě z něj, určitě by měla být součástí příloh technická zpráva z výzkumu, nebo by technické údaje měly být uvedeny alespoň v příslušné pasáži textu. Takto se čtenář za celou dobu nedozvídá tak zásadní informaci, kolik bylo například respondentů průzkumu, nejasná je také metoda sběru dat (rozhovor – s. 43, nebo samovyplňování – s. 51: „...zaškrťávají ženy“). Přílohu o kvótním rozpisu je jistě třeba ocenit, bohužel však není tato věc podána zcela srozumitelně. „Reálné rozložení zkoumané populace“ znamená rozložení výběrového souboru? Pokud ano, pak to považuji za zavádějící označení a chybí tedy údaje o rozložení souboru základního (notabene porovnání rozložení obou souborů za účelem posouzení reprezentativity). Řádek „celkem“ a hodnoty kolem 541 tedy označují počet respondentů? Tabulky kvótního předpisu jsou tabulkami pro jednoho tazatele?

Dílčí připomínky

Graf č. 1 (s. 18). Pozor na informace, které grafy sdělují právě tím, že jsou to grafy (tj. grafické vyjádření číselných výsledků) - grafy dokáží zcela samy „(dez)interpretovat“ statistické údaje. Tento graf na první pohled (graficky) sděluje informaci, že příchozích bylo celkem cca 3x více, než ochozích. Je to samozřejmě tím, že osa Y nemá počátek v nule, což chápu s ohledem na absolutní počty. Nicméně je potom na zvážení, zda nepoužít úplně jiný typ grafu, nebo jen tabulku atp.

Grafy na s 46. Doporučil bych zvolit jiný typ grafu, např. skládaný po vzoru grafu č. 12. Zde není patrné (a zároveň se i těžko dopočítává) co tvoří celek 100%. Tímto typem grafu se obvykle porovnávají podsoubory, tzn. zde by se musely proměnné transponovat (např. věkové skupiny jako skupiny sloupců, tvořících 100 %).

S. 41: Autor možná zcela oprávněně píše, že „Mapy také zachycují málo využívaná zákoutí, která je třeba dostat pod sociální kontrolu.“, nicméně ani zde ani nikde jinde v práci nevysvětluje, proč je třeba taková místa pod sociální kontrolu dostat. Protože jsou prokazatelně nebezpečná? (Potom, jak se k tomu dospělo?) Nebo proto, že se očekává, že nebezpečná budou? (A odkud takové zkušenosti případně pocházejí?) Mimochodem, že je mapy „zachycují“ znamená, že je díky nim můžeme na Andělu odhalit, nebo že se zde o nich již předem ví a mapy jejich existenci potvrzují?

Kapitola 7 (s. 51). Z nějakého důvodu chybí text, kapitola obsahuje pouze nekomentovaný graf č. 10. Je-li to záměr, pak to rozhodně není vhodné.

Pozor na interpretaci asociací! Narozdíl od autora se nedomnívám, že na základě předložených analýz „Můžeme... konstatovat, že dostatek nebo nedostatek zeleně jednoznačně v oblasti Anděla souvisí s pocitem bezpečí.“ Asociace možná byla empiricky změřena v datovém souboru, ve skutečnost však může být způsobena skrytou proměnnou jako například obecnějším postojem k danému místu/takovým místům atp. Lze očekávat, že má-li člověk k Andělu obecně výhrady, bude se negativně vyslovovat k nejrůznějším předloženým aspektům, takže bychom možná naměřili například také korelaci mezi postojem k barvě dlažebních kostek a rychlosti projíždějících tramvají. Spíše než úvahy o směru závislosti by tedy autor měl podle mne rozvinout hledání skryté proměnné (ať už manifestní nebo latentní), určitě by šlo postupovat i cestou typologizace lidí atp. Podobně se lze vyjádřit i k autorem zaznamenané „Zajímavé, ale velmi těžko interpretovatelné souvislosti... ve vztahu s otázkou na dostatek služeb.“ (s. 61), kde autor již úvahu nad vlivem skryté (latentní, obecné) proměnné lehce nadhazuje.

Závěr

Byť jsem k práci uvedl několik výhrad, domnívám se, že autor jí velmi dobře dokládá své schopnosti chápat sociologický výzkum v kontextu řešení praktických problémů i v kontextu variability přístupů ke zkoumání sociální reality. Byť se mu to nedaří úplně dokonale vyložit v aktuálním textu, na této úrovni jde o práci v mnoha ohledech velmi kvalitní. Jejím přínosem je jednak schopnost kombinace technik výzkumu, minimálně implicitní pochopení místa sociologického výzkumu v praxi, realizace i přes dílčí výhrady kvalitních výzkumných projektů a konečně také dobré schopnosti představení výsledků, např. zdařilé vyhotovení většiny grafů. Hlavní výtky tak zůstávají v rovině schopností prezentace a vyjádření myšlenek, které autor prací vyjádřit zamýšlel. Což je ovšem oblast, která se u textu většího rozsahu (a zejména pokud se opírají o velké množství empirického materiálu), piluje v mnoha pokusech. Uvedené výtky a náměty nechť autor přijme jako doporučení pro další příležitosti psaní takových prací.

S ohledem na množství kvalitně odvedené práce, nicméně také s přihlédnutím k obsahu výše uvedených kritických výtek, navrhuji hodnotit bakalářskou práci Miloše Říhy jako velmi dobrou.

Jiří Vinopal, 6. 6. 2008

